

25.3.2014

SISÄMINISTERIÖ

26.03.2014

Sisäministeriö
hare@intermin.fi, maahanmuutto-
osasto@intermin.fi
PL 26
00023 VALTIONEUVOSTO

INRIKESMINISTERIET

**Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain
sekä säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja
säilöönottoyksiköistä annetun lain muuttamisesta**

HEL 2014-001999 T 03 00 00

Sisäministeriön lausuntopyyntö 13.2.2014, SM072:00/2011

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysvirasto esittää sisäministeriön lausuntopyynnön SM072:00/2011 johdosta seuraavaa.

Sosiaali- ja terveysvirasto ilmoittaa, että viraston alaisuudessa toimivan Metsälän vastaanottoyksikön edustaja on kuulunut esitysehdotusta koskevaan hanketyöryhmään, jota kautta he ovat kyenneet vaikuttamaan lakimuutosten sisältöön. Näin ollen Metsälän vastaanottokeskuksen ei ole tarkoituksenmukaista lausua asiasta erikseen.

Sosiaali- ja terveysvirasto kannattaa pääsääntöisesti esitysehdotusta ja pitää sen tavoitteita tärkeinä paitsi lapsen edun toteutumisen myös muiden säilöön otettujen ja säilöönottoyksikön henkilökunnan oikeuksien ja velvollisuuksien täsmentämisen kannalta. Sosiaali- ja terveysvirasto esittää kuitenkin huolensa siitä, että lakiesityksessä esitetyt toimet eivät käytännössä riittävästi turvaa sosiaaliviranomaisen mahdollisuutta antaa perusteltu lausunto lapsen säilöönottoa koskevassa asiassa.

Lapsen säilöönoton kieltäminen

Sosiaali- ja terveysvirasto pitää esityksen tarkoitusta parantaa lapsen asemaa ja kieltää ilman huoltajaa maassa olevien turvapaikanhakija lasten säilöönotto ja täsmentää muutoinkin lapsen säilöön ottamista koskevaa sääntelyä erityisen hyvänä. Kun lapsen etuun kiinnitetään ennaltaehkäisevästi huomiota, voidaan olettaa, että jälkikäteen korjaaviin lastensuojelullisiin toimenpiteisiin tarvitsee harvemmin ryhtyä.

Postiosoite
PL 6000
00099 Helsingin kaupunki
sosiaalijaterveys@hel.fiKäyntiosoite
Toinen linja 4 A
Helsinki 53
www.hel.fi/sotePuhelin
+358 9 310 5015
Faksi
+358 9 310 42504Y-tunnus
0201256-6Tilinro
FI1880001200052430
Alv.nro
FI02012566

25.3.2014

Sosiaali- ja terveysvirasto pitää kannatettavana myös ajatusta siitä, että lapsia ei otettaisi säilöön lainkaan. Mikäli millään muulla keinolla ei voida kuitenkaan turvata vapaudenriiston tavoitteita, olennaiseksi muodostuu ennen kaikkea se ympäristö ja ne olosuhteet, joissa säilöön otettua lasta pidetään. Tilojen ja tarjolla olevien palvelujen tulee olla sellaisia, että niissä otetaan huomioon sekä lasten että lapsiperheiden ja myös muiden heikommassa asemassa olevien henkilöiden erityisen haavoittuvainen asema.

Lapsen säilöönnoton edellytykset

Sosiaaliviranomaisen edustajaa on voimassa olevan ulkomaalaislain 122 §:n mukaan kuultava ennen 18-vuotiaan säilöön ottamista. Käytännössä tuomioistuin on pyytänyt sosiaalipäivystyksestä lausuntoa kiireellisellä aikataululla, joskus jopa tuntia ennen säilöönotto-oikeudenkäynnin alkua. Tämä on johtanut siihen, että lapsen etuun ja asemaan ei ole tosiasiallisesti pystytty ottamaan juurikaan kantaa. Sosiaaliviranomaisen kuuleminen lienee nyt usein ollut pikemminkin välttämättömyys lain kirjaimen täyttämiseksi kuin päätösharkinnassa tosiasiallisesti käytettävä työkalu.

Ehdotetun ulkomaalaislain 122 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan sosiaaliviranomaiselle olisi varattava mahdollisuus antaa lausuntonsa säilöönnotosta. Esitysluonnoksessa ei ole otettu kantaa eikä esitetty menettelytapoja sille, miten mahdollisuus antaa perusteltu lausunto on tarkoitus toteuttaa. Sosiaali- ja terveysvirasto toteaa, että jotta lapsen etu toteutuisi, tulee viranomaisten väliselle yhteistyölle kehittää toimivat menettelysäännöt. Lisäksi koska pykäläluonnoksessa ehdotetaan, että sosiaalityöntekijälle olisi pelkästään varattava tilaisuus antaa lausunto, voisi se käytännössä tarkoittaa sitä, että erittäin lyhyiden määräaikaisten vuoksi sosiaaliviranomainen ei pystyisi perusteltuja lausuntoja kuitenkaan juuri laatimaan. Lausunto tulisi sosiaali- ja terveysviraston mielestä pyytää jo siinä vaiheessa, kun säilöön ottamisesta päättävä virkamies on tekemässä päätöstä. Kaikki lasta koskevat tiedot tulisi myös saattaa sosiaalityöntekijän käyttöön välittömästi.

Lakiehdotuksen yksityiskohtaisissa perusteluissa mainitaan, että sosiaaliviranomaisella tarkoitetaan lapsen asuinkunnan sosiaaliviranomaista. Lisäksi todetaan, että mikäli lapsella ei ole kotikuntaa Suomessa, lausunto pitäisi pyytää Helsingin sosiaaliviranomaiselta. Esitysehdotuksen perusteluista ei ilmene tarkoitetaanko kotikunnalla ja asuinkunnalla samaa asiaa.

Sosiaali- ja terveysvirastolla ei ole tiedossa, kuinka monessa lapsen säilöönottoa koskevassa tapauksessa lausunnon antaminen tosiasiallisesti jäisi Helsingin kaupungin sosiaaliviranomaisen vastuulle.

25.3.2014

Sosiaali- ja terveysvirasto toteaa kuitenkin, että Helsingin kaupungin sosiaaliviranomaisen on käytännössä mahdotonta antaa perusteltu lausunto kiireellisellä aikataululla esimerkiksi toisen kunnan vastaanottokeskukseen sijoitetun säilöön otettavan lapsen asiassa. Tällaisessa tilanteessa lapsen etu voisi toteutua paremmin, mikäli lausunto pyydetäisiin oleskelupaikkakunnan sosiaaliviranomaiselta, esimerkiksi vastaanottokeskuksen tai joissain tapauksissa säilönnötkeskuksen sosiaalityöntekijältä. Koska esitysluonnoksen mukaan lausunnossa tulisi ottaa lapsen etua pohdittaessa huomioon lastensuojelulain 4 §:n mukaisesti mm. lapsen fyysinen ja henkinen terveydentila, voisi olla syytä pohtia myös moniammatillisen yhteistyön kehittämistä.

Esityksessä mainitaan myös, että mikäli sosiaaliviranomainen olisi sitä mieltä, että lasta ei tulisi ottaa säilöön, tulisi tämän esittää vaihtoehtoja järjestelyä, jolla ulkomaalaislain 118 §:n 1 momentissa mainitut tavoitteet turvattaisiin. Sosiaali- ja terveysvirasto epäilee sosiaalityöntekijöiden tosiasiallista mahdollisuutta esittää toimia, joilla säilöön ottamisen tarkoitus saadaan muulla tavalla turvattua. Esitysluonnoksessa todetaan yleisesti, että sisäministeriössä on tarkoitus selvittää säilöönnotolle vaihtoehtoisia vapaudenriiston tavoitteet turvaavia toimintatapoja hallituksen esityksen valmistelun jälkeen. Sosiaali- ja terveysvirasto pitää tärkeänä, että ensisijaisia vaihtoehtoja pohditaan välittömästi ja ettei vaihtoehtojen luominen ei jää sosiaaliviranomaisen tehtäväksi.

Ehdotetun ulkomaalaislain 122 §:n 2 momentin mukaan huoltajansa kanssa säilöön otettavan lapsen kohdalla edellytetään, että säilöön ottaminen on välttämätöntä lapsen ja hänen huoltajansa välisen perheyhteyden ylläpitämiseksi. Sosiaali- ja terveysvirasto toteaa, että perheyhteyden ylläpitämisen välttämättömyyttä tulee tarkastella nimenomaan lapsen edun näkökulmasta.

Sosiaali- ja terveysvirasto pitää lisäksi epäselvänä termin "huoltaja" käyttöä. Pykälän soveltamisalan ulkopuolelle jäisi tällöin sanamuodon mukaisen tulkinnan mukaan lapsen vanhempi, joka ei ole huoltaja tai muu lapselle läheinen henkilö. Sosiaali- ja terveysvirasto toteaa, että lapsen ja hänelle läheisten ihmisten välit tulisi pyrkiä säilyttämään säilöön oton aikana lapsen edun mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysvirasto kiinnittää myös huomiota siihen, miten toimitaan tilanteessa, jossa lapsen kohdalla säilöönnoton edellytykset täyttyvät, mutta huoltajan kohdalla edellytykset eivät täyty.

Laki säilöön otettujen kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä

Postiosoite
PL 6000
00099 Helsingin kaupunki
sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite
Toinen linja 4 A
Helsinki 53
www.hel.fi/sote

Puhelin
+358 9 310 5015
Faksi
+358 9 310 42504

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
F11880001200052430
Alv.nro
FI02012566

25.3.2014

Sosiaali- ja terveysvirasto pitää säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annettua lakiesitystä kaikkien osapuolten oikeusturvan toteutumisen sekä oikeuksien ja velvollisuuksien määrittelyn kannalta kannatettavana.

Lapsen sijoittaminen säilöönottoyksikköön

Säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lakiehdotuksen 14 §:n mukaan säilöön otetulle lapselle järjestettäisiin säilöönottoyksikön oloihin soveltuvaa ja hänen ikäänsä nähden sopivaa vapaa-ajan toimintaa. Sosiaali- ja terveysvirasto pitää esitysehdotuksessa olevaa "säilöönottoyksikön oloihin soveltuvaa" liian epämääräisenä määritelmänä. Sosiaali- ja terveysvirasto korostaa sitä, että lapset ja lapsiperheet sekä muut heikommassa asemassa olevat henkilöt tulisi sijoittaa heidän tarpeitaan vastaaviin tiloihin.

Ulkomaalaislakia koskevassa esitysehdotuksessa on tuotu esiin, että Joutsenon vastaanottoyksikön yhteyteen perustettava uusi säilöönottoyksikkö mahdollistaa lasten ja lapsiperheiden erityistarpeiden huomioonottamisen tarjoamalla lasten tarpeita vastaavan henkilökunnan ja tilat. Lapsen etu turvattaisiin sosiaali- ja terveysviraston näkemyksen mukaan luomalla säilöönotto-olosuhteet, jotka turvaavat lapsen aseman lyhyen välttämättömän vapaudenriiston aikana. Lapset ja lapsiperheet tulisi siten sijoittaa pelkästään sellaiseen säilöönottoyksikköön, jossa lapsille ja lapsiperheille on omat tilat, vapaa-ajan toimintaa, opetusta sekä henkilöiden erityistarpeisiin erikoistuneita työntekijöitä. Tämä täyttäisi säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lakiehdotuksen 11 §:n mukaisen majoituksen ja huolenpidon edellytykset lapsen edun kannalta tarkasteltuna.

Lisätiedot

Maija Vailaranta, lakimies, puhelin: 310 24630
maija.vailaranta(a)hel.fi

Matti Toivola
virastopäällikkö

Pia Sutinen
osastopäällikkö